

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 listopada 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania E. Sp. z o.o. w S.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Jaśle
z udziałem P.P.
o ustalenie właściwego ustawodawstwa,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 4 listopada 2025 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie
z dnia 7 marca 2024 r., sygn. akt III AUa 15/24,

**uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie odwoławcze i
przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie do
ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

Bohdan Bieniek Piotr Prusinowski Jolanta Frańczak

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 9 marca 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w

Jaśle powołując się na art. 83 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 11 ust. 3 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego stwierdził, że ubezpieczony P.P. nie podlega ustawodawstwu polskiemu w okresie od 9 sierpnia 2017 r. do 1 czerwca 2018 r. ze względu na podleganie ustawodawstwu niemieckiemu, wycofując jednocześnie zaświadczenie A1 potwierdzające, że w tym okresie zastosowanie znajdowało ustawodawstwo polskie. Organ rentowy stwierdził również w zaskarżonej decyzji, że zarówno w przypadku spółki F. Sp. z o.o. Sp. K, jak i spółki E. sp. z o.o. nie zostały spełnione warunki do zastosowania art. 12 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego

Wyrokiem z dnia 21 listopada 2023 r. Sąd Okręgowy w Krośnie oddalił odwołanie wnioskodawcy. Organ rentowy w piśmie procesowym z dnia 22 listopada 2021 r. poinformował Sąd, że wobec pisma organu rentowego z dnia 9 marca 2021 r., w którym organ rentowy informował niemiecką instytucję zabezpieczenia społecznego o wycofaniu uprzednio wydanego dla ubezpieczonego formularza A1 - instytucja niemiecka pismem z dnia 29 października 2021 r. poinformowała, że w jej ocenie mającym zastosowanie do sytuacji ubezpieczonego właściwym ustawodawstwem jest ustawodawstwo niemieckie zgodnie z art. 11 ust. 3 lit. a rozporządzenia 883/2004, czyli prawo miejsca pracy, w tym wypadku Niemcy, ponieważ ubezpieczony nie ma zwykłego zatrudnienia w dwóch lub więcej państwach członkowskich. Sąd Okręgowy wskazał, że z dyspozycji art. 11 ust. 3 lit. a cyt. wyżej rozporządzenia, wynika generalna reguła w myśl której, w przypadku pracowników najemnych zasadą jest podleganie systemowi zabezpieczenia społecznego tylko jednego kraju, w którym jest świadczona praca. Zgodził się ze stanowiskiem organu rentowego wyrażonym w zaskarżonej decyzji, że P.P. nie spełnia warunków podlegania ustawodawstwu polskiemu na podstawie art. 13 ust. 1 oraz art. 12 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. W ocenie Sądu Okręgowego nie było jakichkolwiek podstaw by przyjąć, że ubezpieczony P.P. był osobą, która „normalnie wykonuje pracę najemną w dwóch lub w kilku Państwach Członkowskich”, a zatem brak było podstaw

do zastosowania art. 13 ust. 1 omawianego rozporządzenia. Przeprowadzone postępowanie wykazało, że pod kątem możliwości zastosowania art. 12 ust. 1 rozporządzenia 883/2004, dla celów określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa polskiego, warunki delegowania ubezpieczonego również nie zostały spełnione po stronie pracodawcy jako płatnika składek. Spółki F. Sp. z o.o. Sp. K., jak i E. sp. z o.o. świadczyły jedynie usługi na rzecz dwóch kontrahentów niemieckich w zakresie budowy i montażu przemysłowych instalacji elektrycznych w różnych państwach UE. Nie wykazały żadnej działalności gospodarczej na terytorium Polski zarówno w latach 2015 – 2017, jak i w okresie późniejszym. Obie spółki pomimo żądania przez organ rentowy nie udokumentowały również kontraktów na realizację usług na terytorium Polski w latach 2018- 2019. Z zeznań wielu ubezpieczonych złożonych w postępowaniach przed organem rentowym wynika, że zasadniczo zatrudnieni u wnioskodawcy pracowali wyłącznie w Niemczech, w Polsce zaś wykonywali jedynie prace przygotowawcze do wyjazdu do pracy za granicą. Jednocześnie Sąd Okręgowy wskazał, że wspólnicy spółki E. nie wykazali żeby prowadzili jakąkolwiek znaczącą dochodowo działalność gospodarczą, tzn. aby wykonywali prace na obiektach na terenie Polski w zakresie swojej specjalności, w takim rozmiarze i charakterze, jak pracownicy przez nich zatrudniani wykonywali przede wszystkim na terenie Niemiec.

Wyrokiem z dnia 7 marca 2024 r. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie oddalił apelację wnioskodawcy E. sp. z o.o. będącej następcą prawnym F. sp. z o.o. sp. k. w S. Sąd drugiej instancji odniósł się do protokołu kontroli ZUS z dnia 20 marca 2018 r., dzieląc stanowisko Sądu pierwszej instancji co do tego, że faktycznym celem zatrudnienia pracowników przez spółki było świadczenie przez nich pracy za granicą. W związku z powyższym Sąd uznał również, że spółki tak dostosowywały dokumentację dotyczącą harmonogramów pracy oraz miejsca jej wykonywania, by wynikało z nich, że praca jest wykonywana w więcej niż jednym kraju UE, co z kolei dawałoby podstawy do zastosowania art. 13 ust. 1 lit. b Rozporządzenia nr 883/2004. Równocześnie Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że w przypadku spółek nie zachodziła możliwość zastosowania art. 12 ust. 1. dotyczącego delegowania pracowników, ponieważ spółki nie wykazały stosownymi dokumentami wykonywania pracy w Polsce w latach 2015-2019 r., a obroty osiągane przez firmę delegującą były

albo zerowe albo kształtowały się na poziomie kilku procent. Dodatkowo wnioskodawca nie przedstawił dowodów na to, by produkował materiały niezbędne do wykonywania usług w zakresie budowy i montażu przemysłowych instalacji elektrycznych. W toku postępowania organ rentowy słusznie podnosił, że w wyniku przeprowadzonej kontroli, a zwłaszcza w oparciu o wiedzę uzyskaną od ubezpieczonego oraz od innych pracowników, ustalił, że zatrudnieni u wnioskodawcy swoją pracę wykonywali tylko i wyłącznie za granicą, zaś w przypadku ubezpieczonego P.P. wyłącznie w Niemczech. Na koniec w ślad za stanowiskiem pozwanego organu rentowego wyrażonym w odpowiedzi na apelację Sąd Apelacyjny zauważył, że stawiając w apelacji zarzut naruszenia powołanego wyżej art. 12 ust. 1, a jednocześnie art. 13 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 883/2004, skarżący płatnik sam sobie zaprzecza, ponieważ są to normy prawne, które się wzajemnie wykluczają z uwagi na odmienny zakres ich zastosowania. Sąd Apelacyjny - po przeprowadzeniu uzupełniającej oceny dowodów zgromadzonych w sprawie - uznał, że nie zachodzą przesłanki pozwalające na przyjęcie, że ubezpieczony P.P. wykonywał pracę w dwóch krajach członkowskich Unii Europejskiej na zasadach wynikających z art. 13 rozporządzenia podstawowego. Równocześnie podzielił stanowisko organu rentowego wyrażone w decyzji uzupełniającej o braku podstaw do uznania zainteresowanego za pracownika czasowo delegowanego w rozumieniu art. 12 ust. 1 rozporządzenia podstawowego w zw. z art. 14 rozporządzenia wykonawczego przede wszystkim z tego względu, że przepisy art. 12 ust. 1 nie znajdują zastosowania w sytuacji, gdy przedsiębiorstwo, do którego pracownik został oddelegowany, pozostawia go do dyspozycji innego przedsiębiorstwa w państwie członkowskim, w którym się znajduje. Ponadto poza istnieniem więzi pracowniczej dla przyjęcia delegowania konieczne jest to, by przedsiębiorstwo delegujące prowadziło działalność gospodarczą na terenie państwa, z którego pracownik zostaje delegowany. W przypadku wnioskodawcy prowadzenie takiej istotnej i znaczącej działalności gospodarczej nie zostało wykazane. Z tych wszystkich względów na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd orzekł o oddaleniu apelacji płatnika jako bezzasadnej.

Skargę kasacyjną E. sp. z o.o. z siedzibą w S. oparła na:

- naruszeniu prawa materialnego, to jest art. 12 ust. 1 rozporządzenia

Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz art. 14 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, przez bezpodstawne niezastosowanie tych przepisów i nieustalenie podlegania przez ubezpieczonego P.P. ustawodawstwu polskiemu, pomimo że jak wynika z dowodu z dokumentu w postaci umów zlecenia zawartych z poprzednikiem prawnym wnioskodawcy oraz ze spółką powiązaną z wnioskodawcą ubezpieczony był zatrudniony na podstawie umów zlecenia zawieranych w Polsce, dla tych umów właściwe było prawo polskie, umowy zlecenia zostały zawarte w języku polskim i wynagrodzenie za pracę było wypłacane na rachunek bankowy ubezpieczonego w Polsce, a co za tym idzie zgodnie z umowami zlecenia ubezpieczony miał wykonywać znaczną część pracy w Polsce. W momencie zawarcia umowy zlecenia P.P. podlegał więc ustawodawstwu polskiemu, a następnie został oddelegowany do pracy za granicą. Oznacza to, że ubezpieczony bezpośrednio przed rozpoczęciem zatrudnienia podlegał już ustawodawstwu państwa członkowskiego, w którym siedzibę ma jego pracodawca (zleceniodawca), czyli ustawodawstwu polskiemu, a dopiero później został oddelegowany przez wnioskodawcę do pracy za granicą, przy czym czas takiej pracy nie przekraczał terminu 24 miesięcy.

Z ostrożności w razie stwierdzenia, że ubezpieczony P.P. nie był pracownikiem delegowanym w rozumieniu art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004, skarżąca oparła skargę kasacyjną na dalszych podstawach:

- art. 13 ust. 1 lit. b) (ii) rozporządzenia nr 883/2004, przez jego bezpodstawne niezastosowanie i nieustalenie podlegania przez ubezpieczonego ustawodawstwu polskiemu, pomimo że ustalony w niniejszej sprawie stan faktyczny w pełni przemawia za zastosowaniem tego przepisu, gdyż w okresie objętym zaskarżoną decyzją Organu rentowego nr 136/2021 z dnia 9 marca 2021 r. ubezpieczony normalnie wykonywał pracę w co najmniej dwóch państwach członkowskich, mając miejsce zamieszkania w Polsce, a ponadto siedziba obydwu pracodawców (zleceniodawców) ubezpieczonego znajduje się wyłącznie w Polsce;

- art. 14 ust. 5 rozporządzenia nr 987/2009, przez jego bezpodstawne

niezastosowanie i nieustalenie podlegania przez ubezpieczonego ustawodawstwu polskiemu, pomimo że przepis ten powinien zostać zastosowany w ustalonym w niniejszej sprawie stanie faktycznym, gdyż w okresie objętym zaskarżoną decyzją organu rentowego nr 136/2021 z dnia 9 marca 2021 r. ubezpieczony na zmianę wykonywał kilka odrębnych prac w co najmniej dwóch państwach członkowskich dla tych samych pracodawców (zleceniodawców), przy czym siedziba obydwu pracodawców (zleceniodawców) ubezpieczonego znajduje się wyłącznie w Polsce;

- art. 14 ust. 8 rozporządzenia nr 987/2009, przez jego bezpodstawne niezastosowanie i nieustalenie podlegania przez ubezpieczonego ubezpieczeniom społecznym w Polsce, pomimo że przy uwzględnieniu wskazanego w tym przepisie kryterium orientacyjnego w postaci wynagrodzenia stwierdzić należy, iż ubezpieczony otrzymywał całość wynagrodzenia od polskiego pracodawcy (zleceniodawcy). Ubezpieczony nigdy nie otrzymał wynagrodzenia za pracę świadczoną na rzecz Wnioskodawcy i spółki powiązanej z Wnioskodawcą od jakiegokolwiek innego podmiotu. Całość wynagrodzenia ubezpieczonego była wypłacana przez polskiego pracodawcę (zleceniodawcę), na rachunek bankowy w Polsce, a zatem według kryterium orientacyjnego wynagrodzenia ubezpieczony wykonywał znaczną część pracy w Polsce;

- art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004, przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że ubezpieczony w okresie wskazanym w zaskarżonej decyzji ZUS nie podlegał ustawodawstwu polskiemu, podczas gdy zgodnie z ustalonym w niniejszej sprawie stanem faktycznym w okresie objętym zaskarżoną decyzją organu rentowego nr 136/2021 z dnia 9 marca 2021 r. ubezpieczony na zmianę wykonywał kilka odrębnych prac w co najmniej dwóch państwach członkowskich dla tych samych pracodawców (zleceniodawców), przy czym siedziba obydwu pracodawców (zleceniodawców) ubezpieczonego znajduje się wyłącznie w Polsce, co sprawia, że zamiast art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 powinien zostać zastosowany art. 13 ust. 1 lit. b) (ii) rozporządzenia nr 883/2004;

- art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2022 r. poz. 1009 z późn. zm.), przez jego bezpodstawne niezastosowanie, pomimo wykonywania pracy przez ubezpieczonego na podstawie umowy zlecenia zawartej z wnioskodawcą, którego

siedziba znajduje się w Polsce, a w związku z tym ww. ubezpieczony podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako zleceniobiorca zatrudniony przez wnioskodawcę na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, przez zmianę zaskarżonej decyzji organu rentowego i ustalenie, że w okresie wskazanym w tej decyzji ubezpieczony podlegał ustawodawstwu polskiemu i podlegał ubezpieczeniom społecznym w Polsce, jak również nakazanie organowi rentowemu wydania dla ubezpieczonego zaświadczenia A1 potwierdzającego, że w okresie wskazanym w tej decyzji znajdowało zastosowanie ustawodawstwo polskie. W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zaskarżony wyrok podlega uchyleniu niezależnie od ewentualnej oceny trafności zarzutów sformułowanych w samej skardze kasacyjnej. Sąd Najwyższy przypomina bowiem, że zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest rozpoznawana w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, jednak w granicach zaskarżenia z urzędu Sąd bierze pod rozagę nieważność postępowania. Oznacza to, że nieważność postępowania badana jest przez Sąd Najwyższy z urzędu bez względu na to, czy skarżący sformułował odpowiedni zarzut w tym zakresie, a jeśli go sformułował, to niezależnie od tego, czy został on należycie i przekonująco juretycznie uzasadniony (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2010 r., III CKN 416/98, OSNC 2000 nr 12, poz. 220 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 2020 r., III CSK 12/18, OSNC 2021 nr 5, poz. 36).

Sąd Najwyższy rozpoznając niniejszą sprawę potwierdza trafność i aktualność linii orzeczniczej Sądu Najwyższego ukształtowanej wyrokami: z dnia 19 marca 2024 r., III USKP 116/23 (LEX nr 3694949); z dnia 27 marca 2024 r., III USKP 41/23 (LEX nr 3716005); z dnia 18 czerwca 2024 r., III USKP 103/23 (LEX nr 3727704); z dnia 26 listopada 2024 r., III USKP 86/24 (LEX nr 3790614), nie dostrzegając konieczności ponownego przytaczania pełnej argumentacji przedstawionej w przywołanych rozstrzygnięciach.

Należy jedynie przypomnieć, że według tezy 2. uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego - połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (LEX nr 3046694), sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Wyrok w Sądzie drugiej instancji został wydany przez sędziego powołanego na urząd sędziego Sądu Apelacyjnego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie i składzie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3). Sprawa została rozpoznana jednoosobowo przez X.Y.. Taki skład sądu powszechnego był sprzeczny z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. Sąd Najwyższy, w sprawie III USKP 116/23, na podstawie dokumentacji konkursowej przekazanej przez Krajową Radę Sądownictwa opisał okoliczności przedstawienia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej przez Krajową Radę Sądownictwa wniosku o powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu apelacyjnego w Sądzie Apelacyjnym w Rzeszowie X.Y.

X.Y. uzyskała rekomendację Krajowej Rady Sądownictwa do objęcia stanowiska sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Rzeszowie, mimo że nie uzyskała poparcia środowiska sędziowskiego. Ten brak poparcia skwitowany został ogólnym stwierdzeniem, że poparcie Kolegium Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie i Zgromadzenia Przedstawicieli Sędziów Apelacji Rzeszowskiej nie odzwierciedla poziomu kwalifikacji omawianej kandydatki. Rada całkowicie zlekceważyła stanowisko organów samorządu sędziowskiego, przeciwstawiając mu posiadane przez kandydatkę kwalifikacje związane z jej dorobkiem naukowym i dydaktycznym, który nie potwierdza przygotowania do orzekania w procedurze cywilnej w sprawach

z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych w najwyższej instancji sądownictwa powszechnego (wskazuje na to dorobek naukowy i dydaktyczny przedstawiony w dokumentacji konkursowej ukierunkowany na inne dziedziny prawa niż prawo pracy i ubezpieczeń społecznych czy procedura cywilna). Gdy tę konstatację zestawia się z opisaną opinią prawną, to nasuwa się wniosek, że decydujący wpływ na taką, a nie inną ocenę kandydatki przez Radę miał udział kandydatki w legitymizowaniu Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie i składzie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw. Inaczej rzecz ujmując, rekomendacja Krajowej Rady Sądownictwa dla sędzi X.Y. stanowiła gratyfikację za jej zaangażowanie w niekonstytucyjne działania organów władzy ustawodawczej i wykonawczej wobec sądów, prowadzące do utraty przez Krajową Radę Sądownictwa przymiotu niezależności.

W tych okolicznościach – szczegółowo przywołanych i omówionych w podanych judykatach – w ocenie Sądu Najwyższego doszło do sprzeczności składu Sądu drugiej instancji w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c., gdyż w składzie Sądu brała udział (jednoosobowo) X.Y. powołana na urząd sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Rzeszowie na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, a wadliwość procesu powoływania na stanowisko sędziego prowadzi w tym przypadku do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

[a.ł.]

[A.P.]

